

Dijana Metlić

UPAKOVANI MOST, Rekonstrukcija Starog savskog mosta u Beogradu jesen-zima 2007-2008.

„Umetničko delo ne postavlja se na određeno mesto, ono jeste to mesto.“ (Mihael Hajcner)

Tokom šezdesetih godina prošlog veka Žan Klod i Hristo počeli su da realizuju umetničke projekte intervenišući u prirodi, na otvorenom prostoru, upakivanjem odabranih objekata. Ponekad su to bili prirodni objekti: drveće, planine i ostrva; ponekad arhitektonska dela: kuće, zgrade, pozorišta, muzeji, kao i javni objekti različite namene. Izbor objekata bio je slučajan, a cilj da se izvesnim prirodnim ambijentima i arhitektonskim kompleksima obezbedi status

izdvojenih i uočljivih umetničkih celina. Prvobitni projekti bili su u vezi sa izlagačkom praksom u galerijama i muzejima (Hristo 1966. godine izlaže upakovano drvo, dugačko deset metara, na podu muzeja Van Abe u Ajndhovenu u Holandiji i 40 upakovanih krošnji u muzeju Sent Luis). Kasnije, Žan Klod i Hristo započinju sa serijom intervencija u prirodi, pakujući poznate i često predstavljane objekte i preoblikujući ih, na taj način, do neraspознаvanja. Ovakvim postupkom umetnički par je ukazao na izvesne predmete velikih razmera koji se svakodnevno opažaju, ali se na njih ne obraća pažnja. Prekrivajući ih ogromnim neprozirnim plastičnim kesama i vezujući ih kanapima, Hristo i Žan Klod su menjali prvobitne forme odabranih objekata, izdvajajući ih kao potencijalna umetnička dela, namerno sakrivena od posmatrača. Upakovani objekat na sebe skreće pažnju i izaziva veće interesovanje od neupakovanog. Umetnici tvrde da je cilj njihovog rada promena načina opažanja uobičajenih pejzaža. Postupak je primenjen na javnim objektima, a utemeljen je u Misteriji Isidora Dikasa, skulpturi Mana Reja nastaloj dvadesetih godina XX veka: neprepoznatljiv, amorfni objekat (u stvari šivača mašina) umotan je u laneno sukno (džak) i vezan kanapom. Misteriozni objekat dvojako privlači

pažnju: s jedne strane, činom izlaganja (izdvajanja iz prirode u Hristovom slučaju), a s druge strane, zbog činjenice da je umotan, pa samim tim sakriven, nepoznatog sadržaja. Oblaganja obala, ostrva, muzejskih zgrada, zdanja Kunst-hale u Bernu ili Rajhstaga u Berlinu, predstavljaju pokušaje umetnika da se izmeste iz zatvorenog prostora galerije, intervenišući u čovekovom okruženju: promenu privremenog karaktera koja trajno obeležava izdvojeni objekat i utiče na njegovu percepciju. Umesto građevine, nailazi se na upakovanu građevinu preoblikovane spoljašnjosti koja svojom skrivenošću/neprozirnošću privlači pažnju. Ona se pojavljuje kao nova građevina pod plastičnom zaštitom, podsećajući na građevinske radove, rekonstrukciju izgleda, izmenu ka prvobitnom stanju. Jednom otpakovana i razotkrivena, svedena na originalni izgled, ona postaje novi objekat oslobođen mističnosti koju joj je dalo pakovanje. Žan Klod i Hristo nedavno su izveli projekat The Gates u Central parku u Nju-jorku koji su pripremali od 1979. do 2005. godine; umetnici su obeležili park konstrukcijama sa narandžastim zavesama kroz koje su prolazili šetači. Sličano delo realizovali su 1991. godine, istovremeno u Kaliforniji i Japanu, postavljanjem velikog broja plavih i žutih suncobrana u određenom pejzažu. Plastična folija, koja je u ranim radovima služila za oblaganje i uvijanje objekata, na taj način je preoblikovana od samodovoljnog materijala u sirovinu upotrebljenu u proizvodnji gotovih umetničkih/upotrebnih predmeta (suncobran, kapija). Suštinski, Žan Klod i Hristo prelaze iz faze intervencije na podignutim građevinama u fazu velikih zahvata u prirodi koji podrazumevaju privremenu izmenu pejzaža izlaganjem

njihovih umetničkih dela. Izvorna ideja pakovanja i danas se pojavljuje u nekim projektima rekonstrukcije i izgradnje. To je slučaj i sa Starim savskim mostom u Beogradu. Nedavno obložen plavom folijom, delimično sakriven ispod plastike, dobio je novi izgled čekajući na svoju popravku. Umotavanje mosta zbog rekonstrukcije nije neobičan postupak, ali je u kontekstu celokupnog delovanja Žan Klod i Hrista dobio novo značenje. Nije više reč o umetničkom činu kojim se neki postojeći objekat preobražava u umetničko delo, već se jedan uobičajeni postupak rekonstrukcije mosta činom pakovanja podiže na nivo umetničkog, upućujući na tradiciju koju je utemeljio Man Rej, a Žan Klod i Hristo razvili do krajnjih konsekvenci. Savski most u Beogradu je izdvojen i u okviru svakodnevnih radova na njegovoj popravci, privremeno je dobio status istaknutog, iz okruženja istrgnutog objekta. Konačno, može se tvrditi izloženog umetničkog dela. Taj most, srastao sa svojom okolinom, sakriven pod plastičnom opnom (auratizovan) nije postavljen na mesto kao novi umetnički objekat. Upakovan, on označava mesto kao poprište umetničkog delovanja, a prostor koji zauzima postaje umetnički prostor efemernog karaktera. Plava folija sakriva trenutne prepravke mosta čineći ga nedostupnim za poglede posmatrača. Umotani most postao je samostalni umetnički objekat u trenutku gubljenja svoje prvobitne namene: kratkotrajno prestaje da bude most jer mu je oduzeta upotrebna i naglašena estetska vrednost. Oduzimajući mostu primarnu funkciju „spajanja dve obale“, plava folija istakla je njegovu formu, baš kao što je David Bourdon opisao Hristova pakovanja kao postupak „otkrivanja posredstvom prekrivača“.